

Bestuurlijke strategiesessie RES 1.0 Achterhoek

Verslag

Door: Programmaleider RES
Status: Definitief
Datum: 17 februari 2021

Welkom en opening

Na de opening door Frans Langeveld benadrukt de programmaleider het belang van de bijeenkomst.

Belangrijk is stil te staan bij het vraagstuk of de RES 1.0 een optelsom wordt van bestaand gemeentelijk beleid of dat het diverse gemeentelijke beleid van meer regionale samenhang wordt voorzien. Daarnaast is het eigenaarschap van de RES punt van aandacht.

De bijeenkomst kende de volgende opbouw:

- Een schets van de netwerkproblematiek;
- Een overzicht van het vigerende gemeentelijk beleid en de consequenties daarvan;
- Het beoordelen van de gebundelde informatie en de betekenis voor de inhoud van de RES 1.0;
- Een doorkijk naar de besluitvorming rond de RES 1.0: Welke criteria vindt het bestuur belangrijk en wat betekent dat voor de besluitvorming over een verdere koers voor de productie van duurzame energie?
- Wat zijn denkbare regionale alternatieven voor de productie van duurzame energie en welke onderdelen daarvan zijn verder te verkennen?

Na deze toelichting ontstaat vrijwel direct de discussie of de RES 1.0 niet meer hoeft te zijn dan die optelsom van de gemeentelijke plannen: daarin is immers afdoen ruimte om de in de concept-RES geboden 1,35TWh te realiseren. Ook werd naar voren gebracht dat in Duitsland windturbines stil staan en dat grensoverschrijdende samenwerking wellicht soelaas biedt.

Op de laatste opmerking is de reactie dat conform de afspraken in het klimaatakkoord de regio's de opwekking van duurzame energie op eigen grondgebied oppakken en geen alternatieve aanpakken kunnen aanbieden.

Presentatie netwerkproblematiek

■■■■■■ verrichten namens Liander de inhoudelijke aftrap van de bijeenkomst door de problematiek rond het elektriciteitsnetwerk in de Achterhoek te belichten.

De centrale boodschap is dat:

- Het RODE-beleid nauwelijks voorziet in borging van slimme ontwerpprincipes noch de benodigde regie (de slimme ontwerpprincipes zijn Benut bestaande infra optimaal, Combineer opwek en verbruik, Zorg voor constante productie duurzame opwek, Slimme technische oplossingen, Cluster duurzame opwek projecten)
- Dit Liander niet in staat stelt om op basis van de RES te investeren;

- Dit ertoe zal leiden dat congestie in de toekomst blijft bestaan (zal toenemen);
- De Achterhoekse ambitie niet wordt gehaald;
- De Achterhoekse energierekening onnodig hoog is en
- Onnodig Achterhoekse landschap wordt ingezet voor Infrastructuur.

Naar aanleiding van de presentatie geeft dhr. Hofman aan dat in IPO-verband over de netcongestie wordt gesproken. Onderzocht wordt, nog in de beginfase, of de provincie een meer leidende rol moet spelen bij de oplossing daarvan.

■■■■■■■■■■ schetst de netwerkproblematiek in ruimtelijke termen. Het huidige netwerk is ingericht op de lokale vraag naar elektriciteit; waar de vraag groot is, is het netwerk zwaar(der). Maar daar is juist geen inzetbare ruimte voor de productie van duurzame energie. Dit is een groot dilemma als je wilt uitgaan van de bestaande capaciteit.

Presentatie vigerend beleid en consequenties daarvan

■■■■■■■■■■ presenteert vervolgens het bestaande RODE-beleid. Aansluitend beschrijft hij het meest plausibele toekomstbeeld voor de productie van duurzame energie en de ruimtelijke vorm daarvan.

De boodschap is dat:

- Op dit moment zo'n 10% van het concept-RES bod is gerealiseerd. Wordt rekening gehouden met vrijwel zekere nieuwe productie (de 'gewogen pijplijn') dan loopt dit op tot ruim 30%;
- Het RODE beleid veel (letterlijk en figuurlijk) ruimte biedt voor de productie van duurzame energie. De markt kiest wat en waar ze het wil. De gevolgen hiervan zijn:
  - Dat Liander volgend is ten aanzien van de initiatieven en geen proactieve, op energietransitie gerichte investeringsagenda kan ontwikkelen. Dit remt de groei van de productie van duurzame energie af;
  - Dat er vooralsnog (daardoor) te weinig ruimte (aansluitmogelijkheid op het netwerk) is voor zon-op-dak;
  - Dat het gewenst lokaal eigenaarschap rond energieproductie onvoldoende van de grond komt;
  - Dat grote concentratie van grootschalige, grondgebonden zon rondom onderstations plaatsvindt waardoor ruimtelijke onevenwichtigheden optreedt;
  - Dat de vanuit systeemefficiëntie gewenste zon-wind verhouding (idealiter 1 op 3) steeds verder uit zicht raakt;
  - Dat initiatieven ontstaan op willekeurige plaatsen (gedicteerd door de markt) en verrommeling veroorzaken van het ruimtelijk beeld;
  - Dat de evenredige verdeling van de productie van duurzame energie over gemeenten, zoals afgesproken in de uitvoeringsagenda energie onder druk staat.
- Bovenstaande gevolgen funest zijn voor het draagvlak en een maatschappelijk kosteneffectieve realisatie van het bod en -- meer nog -- voor de geambieerde energieneutraliteit.

■■■■■■■■■■ verduidelijkt een en ander. Hij geeft aan dat in lijn met de stelling van Liander er meer regionale regie wenselijk is rond aard en gebied / locatie van de productie van duurzame energie.

Dhr. Teselink reageert op de presentatie dat RODE-beleid uitnodigingsplanologie is. Geen gebieden aanwijzen maar op initiatieven wachten. Hij ziet de vertraging in de totstandkoming van zonneparken of windparken waarover wordt gesproken in de presentatie niet als negatief. Hij ziet het als een onderdeel van het proces, een doelbewust middel, om tot een meer geleidelijke verhoging van de energieproductie te komen.

Dhr. Porskamp stelt dat herijken van het RODE beleid leidt tot een heel andere discussie in de gemeenteraden dan wanneer er alleen het RES bod moet worden besproken. Als er aanwijzingsgebieden komen dan gaat daar heel veel energie inzitten in plaats van vertrouwen op de uitnodigingsplanologie.

Dhr. Langeveld geeft aan dat, toen het akkoord van Groenlo werd vastgesteld er nog geen rekening is gehouden met de netwerkbepkeringen. Dit omdat de focus daar niet op lag, zowel bij de bestuurders als bij Liander.

Het akkoord van Groenlo staat nog overeind volgens dhr. Langeveld. Veel wethouders zijn beducht grip te verliezen op hun eigen autonomie om beleid te bepalen.

De Regionale Energie Strategie; bovengemeentelijke afstemming

Om 11.15 schuift dhr. van der Meer aan. Hij geeft aan dat de provincie een RES prefereert waarin een duidelijke regionale visie op de productie van duurzame energie in de Achterhoek doorklinkt. Een RES 1.0 waarin verschillen in gemeentelijk beleid die een efficiënte productie van duurzame energie in de Achterhoek als geheel in de weg staan zoveel mogelijk zijn gladgestreken.

Ook geeft hij aan dat gemeentelijk beleid her en der niet geheel in overeenstemming is met de provinciale verordening Ruimte. Dit speelt met name op ecologische vlak. Daardoor komen provincie en gemeentes 'elkaar soms tegen' bij de vergunningverlening rond concrete projecten, veelal zonneparken.

Tenslotte geeft dhr. van der Meer aan dat de gemeenten en de provincie samen eigenaar van de RES zijn. Samen moeten zij uitmaken hoe de RES 1.0 er voor de Achterhoek uit gaat zien. Regionale sturing is nodig voor zowel de landschappelijke inpassing van productie van duurzame energie als de aansluiting op het elektriciteitsnetwerk; dit kan het lokale belang helpen.

Bespreking alternatieven

██████████ presenteert een achttal alternatieven voor de ruimtelijk-maatschappelijke omgang met de productie van duurzame energie. Deze alternatieven zijn bedoeld om de denkbare richtingen van verrijking van bestaand beleid te verkennen qua nut en noodzaak. Het is niet de verwachting dat één van de alternatieven op dit moment al de uiteindelijk te verkiezen koers vormt.

De alternatieven zijn:

- Vanaf nu windloos
- Agrarisch alternatief
- Zorgvuldig ruimtegebruik
- Snel & systeemefficiënt voor Liander
- Natuur en landschap leidend
- De Achterhoekse maat

- Energielandschappen
- Innovatie en verandering

In de discussie na de presentatie zijn niet zozeer alle alternatieven stuk voor stuk langsgelopen maar zijn de uiteenlopende onderdelen van die alternatieven 'als vanzelf' aan de orde gekomen. Daarmee was de discussie zeker richtinggevend voor nader te verkennen (samengestelde) alternatieven.

Het alternatief 'Vanaf nu windloos' roept de meeste discussie op. Dhr. Teselink geeft aan dat het daarmee wel oppassen is; hoe kan het RODE beleid herijkt worden als er in de RES over een windloos alternatief wordt gesproken? [REDACTED] geeft aan dat tijdens het ontwikkelen van scenario's de bestaande pijplijn projecten worden meegenomen. De windturbines die nu onderdeel uitmaken van de pijplijn zijn dus nog wel een onderdeel van het windloos alternatief.

Mw. Kock geeft aan dat windenergie nodig blijft omdat zon niet altijd genoeg schijnt en opslag nog niet op grote schaal bestaat. Wij moeten vasthouden aan het uitgangspunt van een goede verdeling tussen zon en wind, verhouding van 6 Ha zon op 1 windturbine (5,5 MW). Dhr. Hofman valt haar bij: De energiemix moet centraal staan bij de verdere verkenning van ruimtelijke alternatieven.

Mw. Looman voegt toe dat de terugverdientijd voor wind vaker beter is dan voor zon. Als naar maatschappelijke kosten wordt gekeken, wordt vaak enkel naar de kosten voor netinpassing gekeken, terwijl alle maatschappelijke kosten en baten moeten worden meegenomen. Kijk dus niet alleen naar de businesscase maar ook naar de valuecase. Zij vervolgt dat de opgave zo groot is dat we echt veel gebieden nodig hebben om duurzame energie te produceren. "We gaan die windturbines zien, we gaan af en toe een zonnepark zien. De opgave is te groot om op voorhand te veel voorwaarden te stellen. We willen zo min mogelijk geluidsoverlast, maar dat is nu eenmaal wel een onderdeel van de transitie". Op draagvlak koersen is dan ook nauwelijks mogelijk. Er zullen altijd mensen zijn die gekant zijn en blijven tegen de komst van (meer) windturbines.

Het alternatief de *Achterhoekse maat* wordt breed gedragen door de aanwezigen. Diverse andere alternatieven (Agrarisch belang, Zorgvuldig ruimtegebruik, Natuur en landschap) leggen verschillende accenten aan op basis van verschillende belangen in de Achterhoek. Een aantal elementen uit deze alternatieven worden ook gewaardeerd. Dhr. Hofman stelt dat deze alternatieven vertaald moeten worden naar realistische handelingsopties die een meer integrale inslag moeten hebben. We moeten naar een mengvorm toe van deze alternatieven.

Dhr. Langeveld valt bij dat we de ruimtelijke alternatieven inderdaad op een meer integrale manier moeten gaan vormgeven. Het is de uitdaging om binnen korte tijd een goed verhaal neer kunnen zetten met oog op integraliteit. Volgens dhr. Langeveld kan echter in juni wel een goede stap gezet worden en een goede voorkeursvariant gepresenteerd worden.

Mw. Zomer geeft aan dat de buurten belangrijk zijn om gelaagdheid en differentiatie te geven aan het beleid en daarmee draagvlak te kunnen vergroten. Het huidige regionale kader is meer generiek volgens dhr. Hiddinga. Dhr. Teselink voegt toe dat we op basis van de alternatieven kunnen kijken of er via (financiële) participatie draagvlak is voor één bepaald alternatief of mixen van alternatieven.

Mw. Kock stelt dat wat betreft zon op land nu vaak wel de meest optimale locaties worden ontwikkeld door initiatiefnemers. Er zijn nog weinig initiatieven voor moeilijkere locaties zoals taluds.

Dhr. Langeveld voegt toe dat de ambitie om 0,35 TWh met zon op dak goed te realiseren is en dat we onze focus moeten leggen op de overgebleven 1,0 TWh.

Meervoudig ruimtegebruik als deel van de integrale aanpak kan oplossingen bieden. Dhr. Porskamp ziet dit in de huidige praktijk echter nog niet zo gemakkelijk gebeuren. In de toekomst wordt dit steeds makkelijker maar laten we hierop meer gaan inzetten in het heden zodat er zo snel mogelijk stappen in gezet kunnen worden.

Mw. Zomer merkt nog op dat momenteel alle zonneparken op agrarisch landschap nog geen 1% van alle landbouwgrond van Winterswijk beslaan. Laten we dus niet te veel doen alsof het enorme gebieden zon zijn die agrarische ruimte in gaan nemen.

Dhr. Veldhuizen vraagt nog aandacht voor de rol van opslag van duurzame energie in de energietransitie. Hij meent dat in de RES 1.0 dit thema ook moet worden belicht.

De bestaande *verdelingsafspraken* tussen gemeenten rond de productie van duurzame energie wordt aangestipt. Deze afspraken gaan een probleem vormen volgens dhr. Langeveld, omdat ze gemaakt zijn in een tijd dat de netwerkproblematiek nog niet bekend was. Voor de gemeente Doetinchem gaan ze knellen; hiervoor is geen ruimte. Een hoog energieverbruik en veel industrie gekoppeld aan een klein grondgebied maakt het onmogelijk de eigen broek op te houden.

Dhr. Porskamp geeft aan dat dit ook voor Oost Gelre geldt. Het beeld dat alle gemeentes hun eigen broek moeten ophouden past niet meer. De beperkingen op het netwerk zit de gemeente Oost Gelre in de weg.

De discussie over verdelen van lusten en lasten zal in dat verband nog gevoerd moeten gaan worden.

Dhr. Hofman vindt dat dit een gevoelig punt, omdat de raden hier ook bovenop zitten. Aan de ene kant is er een gemeenteraad die zegt dat de gemeente niet voor andere gemeenten moet gaan opwekken. Aan de andere kant vindt dat hij dat ook een soort regionale solidariteit naar elkaar nodig is.

Hij ziet de RES als een kans om een meer regionale blik te ontwikkelen die we niet aan onze neus voorbij moeten laten gaan: Kijk verder dan de eigen gemeentegrenzen. Dit moet in de RES tot uitdrukking komen omdat anders diverse gemeentes hun energiedoelstellingen niet gaan halen. Dit geldt ook voor Bronckhorst.

Dhr. Porskamp onderschrijft dit. Hij voegt hieraan toe dat de verschillende gemeentes nu wel verschillende communicatieboodschappen uitgeven. Een éénduidige communicatie is wel belangrijk.

Mw. Zomer sluit zich hier volledig bij aan; we moeten als regio de energieopgave oppakken.

Ook dhr. Teselink vindt het een lastige discussie omdat het onderwerp 'we moeten het samen doen' bij de raad gevoelig ligt door de historie en 'de rijke historie van het landschap' in zijn gemeente. Het dilemma van Berkelland is als volgt: men is blij met twee onderstations, maar hierdoor zijn de bewoners wel bang dat er bovenmatig veel energieprojecten

gerealiseerd gaan worden, juist door de beschikbare capaciteit. Deze trend is nu al duidelijk zichtbaar.

Dhr. Hiddinga valt bij dat ook in zijn gemeente het onderstation als een molensteen voelt omdat Oude IJsselstreek naast Doetinchem ligt dat ruimtegebrek heeft. Vanuit de regionale gedachte zeggen dat de ene gemeente de doelen van een andere gemeente moet oplossen is wellicht wat te makkelijk gesteld.

Mw. Verheggen geeft aan dat een wederkerigheid tussen gemeenten het vraagstuk van de verdeling van de energieopgave kan vergemakkelijken. Juist de eerder aangegeven affiniteit van aanwezigen met een meer integraal alternatief kan helpen om bij de verdeling van lusten en lasten ook andere thema's te betrekken. Hierdoor kan een evenwichtige verdeling van lusten en lasten makkelijker worden bereikt.

Dhr. Hiddinga stipt aan dat de *doelstelling om energieneutraal* te worden een veel grotere energieproductie vergt dan 1,35 TWh. Hij vraagt zich af wat de ruimtelijke gevolgen daarvan zijn.

Dhr. Teselink geeft aan dat de 1,35 TWh onderdeel uitmaakt van de 35 TWh doelstelling vanuit het Rijk. Daar kijken we nu naar. Het RES bod is daarom 1,35 TWh, maar je kunt wel met een schuin oog kijken naar de verdere toekomst en nagaan wat eventuele nadere opgaves zijn.

Dhr. Porskamp voegt toe dat we met de kennis van nu ook het akkoord van Groenlo opnieuw tegen het licht gaat houden, zoals gisteren afgesproken in bestuurlijk afstemmingsoverleg duurzaamheid.

Dhr. Hiddinga voegt nog toe dat sanering en opschaling van windenergie ook veel potentie heeft doordat er groei gerealiseerd kan worden zonder dat dit veel extra impact heeft op de omgeving.

Bespreking besluitvormingscriteria

Met het oog op de afweging van denkbare alternatieven / koersen voor bijsturing van bestaand beleid worden een aantal afwegingscriteria doorgenomen; zijn deze criteria relevant en hoe worden ze gewogen?

- De **energiemix** die het alternatief kan realiseren
Dit criterium wordt als belangrijk ervaren. Aangegeven wordt dat de verhouding één staat tot drie tussen wind en zon zoveel mogelijk uitgangspunt moet zijn bij de invulling van de alternatieven.
- De beschikbaarheid van **beleidsinstrumentarium / sturingsmogelijkheden** om een alternatief te realiseren
Dit criterium vindt men wel relevant maar niet doorslaggevend. Indien bepaalde aanpakken voor de productie van duurzame energie inhoudelijk veel belovend zijn dan is sturingsinstrumentarium zo mogelijk te ontwikkelen.
- De **sturingsinspanning / ambtelijke inzet** die nodig is om een alternatief te realiseren.
Dit criterium wordt te operationeel bevonden.
- De hoogte van de **kosten om een alternatief te realiseren** (investeringskosten in het elektriciteitsnetwerk)

Dit criterium acht men relevant. Wel wordt direct geopperd dat hoge kosten niet betekenen dat een alternatief dus wordt afgeschreven. Indien hoge (maatschappelijke) baten tegenover hoge kosten voor het netwerk staan kan een betreffend alternatief wel degelijk te overwegen zijn.

- **De snelheid waarmee een alternatief tot de gewenste hoeveelheid energieproductie leidt.**

Dit vindt men een belangrijk criterium.

- **Het draagvlak/ de acceptatiegraad** voor het alternatief.
Dit criterium vinden de bestuurders minder relevant. Het argument is dat veel mensen hoe dan ook tegen de komst van met name windturbines zijn en dat draagvlak niet is te verkrijgen. Bestuurders moeten hierin hun verantwoordelijkheid nemen.
Wel wordt hier aandacht gevraagd voor het belang van financiële participatie / lokaal eigenaarschap van de energieproductie. Dit kan wel bijdragen aan de acceptatie van productie van duurzame energie.
- De mate waarin een alternatief voldoet aan het **gedachtengoed van de zonneladder**.
Dit criterium vindt men belangrijk.
- In het verlengde hiervan wordt door de heer Hofman gepleit voor integrale benadering van milieuaspecten. ██████████ legt uit je bij duurzame energieopties als zon en wind inderdaad moet kijken naar milieubaten (vermeden emissies) en milieuschade (ruimte, natuur, hinderaspecten). Waar het dan om gaat is om de milieubaten te maximaliseren en de milieuschade te minimaliseren. Dat is een aanpak die in de MER procedure gebruikelijk is. De vergadering kan zich daar goed in vinden.
- De mate waarin een alternatief **meervoudig ruimtegebruik** toelaat.
Ook dit criterium vindt men belangrijk. Hierbij wordt geopperd dat dit criterium inspeelt op het benutten van (ruimtelijke) koppelkansen.
- De mate waarin een alternatief inspeelt op actuele **maatschappelijke vraagstukken / gebiedskenmerken** in de Achterhoek 'meervoudig doelbereik' → **synergie** dus
Dit criterium vindt men ook belangrijk vanwege de hierboven vermelde koppelkansen.
- **(Evenredige) verdeling van de energieproductie over gemeenten**
Over het belang van dit criterium zijn de meningen verdeeld. Het criterium is wel te gebruiken in de afweging van alternatieven; hoe zwaar het criterium moet meewegen is voer voor discussie.
- De mate waarin een alternatief **doorgroeimogelijkheid** biedt; een logische ruimtelijke structuur om eventuele latere besluiten over een ander productieniveau van duurzame energie in te kunnen vullen.
Dit criterium is belangrijk om te overwegen omdat daarmee het toekomstperspectief belicht wordt.

Nadere verkenning alternatieven

Uit de discussie over de alternatieven en besluitvormingscriteria komen duidelijke bestuurlijke signalen naar voren:

- Een afgewogen verhouding tussen windenergie en zonne-energie (de juiste energiemix) moet het *uitgangspunt* zijn bij de opwekking van duurzame energie en dus de ontwikkeling van verder uitgewerkte alternatieven;
- Een nadere verkenning van een alternatief waarin de regionale schaal en karakter van de Achterhoek doorklinkt, en waarbij de productie van duurzame energie aansluit, is wenselijk;
- Snelheid en kosten efficiëntie zijn criteria die belangrijk worden geacht. Hierdoor licht een verkenning van de mogelijkheden en effecten van clustering van de opwekking van duurzame energie voor de hand. Hiermee komt ook het contrast met het vorige alternatief in beeld;
- De waarde van het bestaande RODE-beleid is meermaals benadrukt. Dit zou ervoor pleiten om ook een alternatief nader te verkennen waarin wordt verkend hoe dit beleid kan worden verrijkt om op regionaal niveau adequaat te presteren. Dit pleit voor de verkenning van een nul-plus alternatief, het alternatief in lijn met het motto 'Verrijken van bestaand beleid'.

Bijlage 1: Gevolgde programma strategiesessie

09.30 Welkom door bestuurlijk trekker RES Achterhoek Frans Langeveld

09.35 Toelichting op de sessie door programmaleider RES

09.40 Presentatie Liander

Presentatie rond de relatie vigerend ruimtelijk beleid – elektriciteitsnetwerk

Korte vragenronde

10.00 Presentatie nul-situatie en doorkijk naar toekomstige ontwikkelingen

Reflectie op de consequenties van het beleid

11.00 Pauze

11.15 Afwegingskader RES

Discussie rond:

- Wegingscriteria mbt regionaal beleidskader duurzame energie

- Relatie RES – vigerend RODE-beleid en ambitie tav productie duurzame energie
- Eigenaarschap RES

12.00 Presentatie ruimtelijke alternatieven ([REDACTED])

- Aanleiding keuze specifieke alternatieven en opbouw ervan
- Toelichting op de alternatieven
- Vragenronde om alternatieven scherp op het netvlies te krijgen
- Korte inventarisatie discussie- / vraagpunten

12.30 Lunch

13.30 Bespreken alternatieven o.m. op basis van geïnventariseerde discussiepunten

- Meerwaarde van verkenning van de (individuele) alternatieven
- Verwachtingen tav de uitkomst van de verkenning
- Voorkeuren voor te verkennen alternatieven

14.30 Samenvatting discussieresultaten en gewenste koers

14.45 Vervolgstappen

15.00 Sluiting

Bijlage 2: Deelnemerslijst

Bijlage 3: Presentatie Liander

Bijlage 4: Presentatie vigerend beleid

Bijlage 5: Ruimtelijke alternatieven